

Høringsnotat

Forslag til endringer i forskrift om arbeidsmarkedstiltak (tiltaksforskriften) som skal legge til rette for forsterket oppfølging for deltakere i varig tilrettelagt arbeid i ordinære virksomheter (VTA-O)

25.06.2025

Høringsfrist: 20.10.2025

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Bakgrunn.....	3
3	Gjeldende rett.....	4
4	Departementets vurderinger og forslag	5
4.1	Plassering i forskriften – nytt kapittel 14 A.....	5
4.2	Om § 14 A-1 Formål.....	6
4.3	Om § 14 A-2 Innhold.....	6
4.4	Om § 14-A-3 Personkrets	7
4.5	Om § 14-A-4 Varighet	8
4.6	Om § 14-A-5 Ansettelsesforhold	8
4.7	Om § 14-A-6 Krav til virksomheter som tilbyr forsterket oppfølging	9
4.8	Om § 14-A-7 Tilskudd til virksomhet som tilbyr forsterket oppfølging	10
4.9	Om § 14-A-8 Krav om skriftlig avtale om den forsterkede oppfølgingen	11
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	11
6	Evaluerings	13
7	Forslag til nytt kapittel om varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet	14
8	Andre forskriftsendringer som følge av nytt kapittel om VTA-O.....	15

1 Innledning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet sender med dette på høring forslag til nye bestemmelser i forskrift om arbeidsmarkedstiltak. Formålet er å legge til rette for en ny ordning med forsterket oppfølging for deltakere i varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet (VTA-O). Varig tilrettelagt arbeid (VTA) er et arbeidsmarkedstiltak rettet mot personer som mottar eller i nær framtid ventes å få innvilget uføretrygd, og som har behov for spesiell tilrettelegging og tett oppfølging. Tiltaket kan både arrangeres i forhåndsgodkjente virksomheter som har som hovedformål å drive attføring og tilrettelagt arbeid (VTA-F) og som enkeltplasser i ordinære virksomheter (VTA-O). Den nye ordningen skal innebære at deltakerne i VTA-O og virksomhetene hvor de er ansatt, får oppfølging av personer med egned kompetanse. Oppfølgingen i ordningen skal ikke være tidsbegrenset. Arbeidet følger opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 604 (2022-2023).

2 Bakgrunn

Stortinget vedtok 18. april 2023 anmodningsvedtak 604 om styrket oppfølging av deltakerne i VTA-O. Vedtaket lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for nødvendige regelendringer for å gi personer med utviklingshemming i VTA-O varig oppfølging, uavhengig av hvilket fylke man bor i, og med et omfang tilsvarende det som praktiseres i HELT MED. Oppfølgingen må kunne gis også av andre enn Nav, eksempelvis HELT MED eller vekst- og attføringsbedriftene, gjerne ved at dagens tilskudd erstattes med varig oppfølging av både arbeidstaker og arbeidsgiver. Regjeringen bes komme tilbake med sin oppfølging i forbindelse med statsbudsjettet for 2024»

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har startet et pilotprosjekt med forsterket oppfølging i VTA-O i regionene Nordland, Øst-Viken, Oslo og Vestland.¹ Formålet er å berede grunnen for en permanent ordning.

Piloten gjennomføres som et oppfølgingstiltak i Arbeids- og velferdsetatens egenregi i samarbeid med stiftelsen Helt med. Helt med er en stiftelse som legger til rette for at utviklingshemmede kan komme i arbeid. Samarbeidet med Helt Med har som formål å finne egnede samarbeidsmåter.

Muligheten til å tilby VTA-plasser i ordinært arbeidsliv, ble tatt inn i tiltaksforskriften i 2006. Over tid er det etablert over 4000 slike VTA-plasser. Til tross for at VTA-O er vokst betydelig i omfang, er forskriftens bestemmelser om VTA hovedsakelig rettet mot aktiviteten til de forhåndsgodkjente virksomhetene. VTA-O er lite synlig i forskriften. Det kan skape usikkerhet om hvilke bestemmelser som gjelder for ordinære virksomheter som arrangerer tiltaket og hvilke som bare gjelder de forhåndsgodkjente virksomhetene. Å skille ut VTA-O i et nytt kapittel klargjør hvilke regler som gjelder for tiltaket.

¹ [Forskrift om pilotprosjekt med oppfølging av deltakere i varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet - Lovdata Pro](#)

3 Gjeldende rett

Varig tilrettelagt arbeid (VTA) er regulert i tiltaksforskriften kapittel 14. Gjennom VTA får personer med varig nedsatt arbeidsevne tilbud om arbeid i en forhåndsgodkjent virksomhet, med arbeidsoppgaver tilpasset den enkeltes arbeidsevne.

For å bli godkjent som tiltaksarrangør av VTA i forhåndsgodkjent virksomhet (VTA-F), må virksomheten oppfylle flere krav, jf. tiltaksforskriften § 14-5. Arbeidsforberedende trening eller varig tilrettelagt arbeid må være virksomhetens primære virksomhet. Videre skal eventuelt overskudd reinvesteres i virksomheten og komme deltakerne til gode, og det er ikke tillatt å utbetale utbytte. Virksomheten skal som hovedregel være organisert som et aksjeselskap med kommunal eller fylkeskommunal aksjemajoritet. Virksomheten kan heller ikke eie eller kontrollere annen forretningsvirksomhet som ikke er i tilknytning til VTA (eller tiltaket Arbeidsforberedende trening – AFT). Disse vilkårene er utformet for å sikre en ansvarlig forvaltning av offentlige midler og for å støtte deltakernes integrering i arbeidslivet.

Ideelle organisasjoner som har som sin primære virksomhet å drive sosiale aktiviteter, kan også godkjennes som tiltaksarrangør selv om de ikke har attføring eller varig tilrettelagt arbeid som sin primære virksomhet, jf. tiltaksforskriften § 14-5 tredje ledd.

VTA kan også tilbys som enkeltplasser i ordinære virksomheter (VTA-O), jf. tiltaksforskriften § 14-2. De ordinære virksomhetene er ikke underlagt samme krav som forhåndsgodkjente virksomheter, jf. tiltaksforskriften § 14-5 fjerde ledd. For tiden er rundt 30 pst. av plassene i VTA, enkeltplasser i ordinære virksomheter. Tiltaksforskriften kapittel 14 regulerer først og fremst VTA i forhåndsgodkjent virksomhet og inneholder ingen egne regler om VTA-O. Bestemmelsene som gjelder for VTA i forhåndsgodkjente virksomheter, gjelder så langt de passer for VTA i ordinær virksomhet. Dette innebærer bl.a. at deltakerne skal være fast ansatt i virksomheten med en skriftlig arbeidskontrakt og med de rettigheter og plikter som gjelder for arbeidstakere etter arbeidsmiljøloven. Det er gitt egne regler om hospitering i ordinært arbeidsliv for deltakere i forhåndsgodkjent virksomhet, jf. tiltaksforskriften §§ 14-10 og 14-10a.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har gitt utfyllende retningslinjer² til tiltaksforskriften, herunder regler for forvaltningen av varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet. VTA-O kan opprettes enkeltvis eller som flere plasser i én og samme bedrift. Det er den enkeltes ønsker, behov og forutsetninger som er avgjørende for om det skal opprettes VTA-plasser i ordinære virksomheter. Plassene er knyttet til den enkelte tiltaksdeltaker, og Arbeids- og velferdsetaten er ansvarlig for å opprette plassene og for å følge opp deltakeren og arbeidsgiveren.

Arbeidsgiveren må kunne tilby deltakerne et individuelt tilpasset oppfølgingsopplegg etter den enkeltes forutsetninger, og har ansvaret for at det oppnevnes en fadder for den enkelte deltakeren i bedriften.³ Arbeidsgiveren har også ansvaret for at det oppnevnes en kontaktperson i bedriften som ivaretar kommunikasjonen og samarbeidet med Arbeids- og

² Arbeids- og velferdsdirektoratet. Utfyllende retningslinjer til tiltaksforskriften.

<https://lovdata.no/Nav/rundskriv/r76-12-01>

³ Ibid.

velferdsetaten. I tillegg skal arbeidsgiveren rapportere etter nærmere avtale (minst én gang i året). Rapporten skal dokumentere deltakerens utvikling i arbeidsforholdet og hvilke tilpasninger som er gjort for å øke deltakerens mestringsnivå.⁴

Virksomheter som oppretter VTA-O enkeltplass, kan få inkluderingstilskudd, jf. tiltaksforskriften § 11-2 første ledd bokstav l. Inkluderingstilskuddet skal kompensere for tilleggskostnader virksomheten har i forbindelse med nødvendig tilrettelegging av arbeidsplassen jf. § 11-1. Tilskuddet skal dekke virksomhetens faktiske dokumenterte utgifter opp til en maksimalsats fastsatt av departementet.

4 Departementets vurderinger og forslag

4.1 Plassering i forskriften – nytt kapittel 14 A.

Departementet har sett på ulike alternativer for hvor bestemmelsene om oppfølging i VTA-O kan plasseres i forskriften. Departementet har både vurdert å:

- Regulere VTA-O som et oppfølgingstiltak i kapittel 4 i forskrift om arbeidsmarkedstiltak, eller
- Omorganisere det nåværende kapittel 14 Varig tilrettelagt arbeid i to deler, med et klarere skille mellom bestemmelser som gjelder forhåndsgodkjent virksomhet og bestemmelser som gjelder for tilrettelagt arbeid i ordinære virksomheter (14-A) som da vil utgjøre et nytt kapittel i forskriften.

Kjernen i den foreslåtte reformen er at det økonomiske tilskuddet til virksomhetene erstattes av varig oppfølging som en tjeneste som tilbys vederlagsfritt. Ut over at det foreslåtte oppfølgingstiltaket har varig karakter og er rettet mot enn mer utsatt gruppe, har innholdet i tiltaket mange likheter med øvrige oppfølgingstiltak som tilbys av Arbeids- og velferdsetaten. Det kan isolert sett tilsi at det plasseres sammen med oppfølgingstiltak i tiltaksforskriftens kapittel 4.

Departementets er likevel kommet til at varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet bør reguleres i et nytt kapittel 14 A i tiltaksforskriften. Det nye kapittelet vil erstatte henvisningen til VTA i ordinært arbeidsliv i dagens kapittel 14 i tiltaksforskriften. Å skille ut varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet i et eget kapittel vil bidra til å klargjøre hvilke regler som gjelder for de ordinære virksomhetene som tilbyr VTA. Samtidig vil plassering i et nytt 14 A-kapittel synliggjøre kontinuiteten med nåværende ordning og sammenhengen mellom VTA i ordinær og forhåndsgodkjent virksomhet. VTA i forhåndsgodkjente virksomheter vil, som nå, være regulert i forskriftens kapittel 14.

Det nye kapittelet viderefører i stor grad allerede eksisterende bestemmelser i kapittel 14.

⁴ Ibid.

Forskjellen mellom varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet og varig tilrettelagt arbeid i forhåndsgodkjent virksomhet, er hvor tiltaket gjennomføres og derav hvem som anses som tiltaksarrangør. Målgruppen og formålet med tiltaket er likevel det samme.

4.2 Om § 14 A-1 Formål

Departementet har ikke sett behov for endringer og foreslår å videreføre dagens formålsbestemmelse som lyder:

§ 14-1. Formål: Varig tilrettelagt arbeid skal gi tiltaksdeltakeren arbeid som bidrar til å utvikle ressurser hos tiltaksdeltakeren gjennom kvalifisering og tilrettelagte arbeidsoppgaver.

Selv om overgang til ordinært arbeid ikke er tiltakets primære formål, bør formuleringen om å utvikle ressurser hos tiltaksdeltakerne gjennom kvalifisering og tilrettelagte arbeidsoppgaver ses i sammenheng med § 14 A-4 Varighet, hvor det står at deltakeren jevnlig skal vurderes om det kan være aktuelt med overføring til andre arbeidsmarkedstiltak, utdanning eller formidling til ordinært arbeid. Departementet har vurdert å flytte denne formuleringen til § 14 A-1 Formål. Når man likevel har valgt å ikke gjøre dette, skyldes det bekymring for at dette på sikt vil kunne påvirke inntaket av nye deltakere i retning av personer med bedre utsikter til overgang til ordinært arbeidsliv enn det som er vanlig i dag.

4.3 Om § 14 A-2 Innhold

Den nåværende bestemmelsen om innhold er formulert med tanke på VTA i forhåndsgodkjent virksomhet, med et tillegg som sier at det også kan opprettes plasser i ordinær virksomhet:

§ 14-2 Innhold: Varig tilrettelagt arbeid skal tilby personer arbeid i en virksomhet som oppfyller kravene i § 14-5, med arbeidsoppgaver tilpasset den enkeltes arbeidsevne. Varig tilrettelagt arbeid kan også tilbys som enkeltplasser i ordinære virksomheter.

Siste ledd erstattes med en ny bestemmelse § 14 A-2 som gir Arbeids- og velferdsetaten anledning til å tilby VTA-O som enkeltplasser.

Departementet foreslår at det materielle innholdet i første ledd videreføres ved at også VTA-O skal tilby personer arbeid med arbeidsoppgaver tilpasset den enkeltes arbeidsevne. Departementet har valgt å kombinere den nåværende teksten i forskriften med formuleringer fra gjeldende rundskriv der det presiseres at arbeidsoppgavene skal være «individuell tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger». Teksten er videre bygget ut med formulering om at deltaker skal tilbys kvalifisering og arbeidsoppgaver som er egnet til å oppfylle formålet med tiltaket, dvs. å utvikle deltakers ressurser. Det er intensjonen at forsterket oppfølging i VTA-O skal gjøre det lettere å realisere dette målet.

Selv om det tilbys forsterket oppfølging, skal arbeidsgiver fremdeles ha et ansvar for deltakeren. Departementet har tatt inn en formulering om at arbeidsgiver skal oppnevne en fadder for tiltaksdeltaker og en kontaktperson for Arbeids- og velferdsetaten. Dette er en bestemmelse som i dag ligger i utfyllende retningslinjer fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Det er ikke noe i veien for at tiltaksdeltakerens fadder også kan være kontaktperson.

Henvisningen til kravene i § 14-5 som gjelder vilkårene for å bli definert som forhåndsgodkjent virksomhet, erstattes i § 14 A-2 med en formulering om at virksomheter som ansetter deltakere i VTA-O skal få tilbud om forsterket oppfølging. Ytterligere vilkår for å tilby oppfølging i VTA-O er formulert i § 14-A-6.

Forslaget gir Arbeids- og velferdsdirektoratet fullmakt til å gi utfyllende retningslinjer om tiltakets innhold.

4.4 Om § 14-A-3 Personkrets

Den nåværende bestemmelsen om personkrets i tiltaksforskriften kapittel 14 lyder som følger:

§ 14-3. Personkrets: Tiltaket er rettet mot personer som mottar eller i nær fremtid ventes å få innvilget uføretrygd etter folketrygdloven, og som har behov for spesiell tilrettelegging og tett oppfølging. Andre arbeidsmarkedstiltak skal være vurdert og funnet å være uaktuelle.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsen også for VTA-O. Bestemmelsen legger opp til at andre arbeidsmarkedstiltak skal være vurdert og funnet å være uaktuelle. Varig tilrettelagt arbeid i forhåndsgodkjent virksomhet vil som regel være et aktuelt tiltak for de som vurderes for VTA i ordinær virksomhet. Bestemmelsen må altså ikke forstås slik at VTA-O er utelukket selv om personen også kan være aktuell for VTA-F. Med «andre arbeidsmarkedstiltak» menes altså alle andre arbeidsmarkedstiltak enn varig tilrettelagt arbeid.

Stortingets anmodningsvedtak ber regjeringen sørge for nødvendige regelendringer for å gi personer med *utviklingshemming* oppfølging i VTA-O. I høringsrunden for pilotprosjektet ønsket flere høringsinstanser at oppfølging i VTA i ordinær virksomhet skulle avgrenses til utviklingshemmede. Departementet ønsker ikke å følge opp dette, men gått inn for at oppfølging i VTA-O skal tilbys uavhengig av type funksjonsnedsettelse.

Argumentene for at ordningen skal avgrenses til utviklingshemmede, er at gruppen er marginalisert i det ordinære arbeidslivet og har få andre muligheter til å komme i arbeid. I tillegg vises det til anmodningsvedtaket.

Departementets vurdering er likevel at hva slags funksjonsnedsettelse en person har, ikke bør være et inngangsvilkår. Det avgjørende bør fortsatt være behovet for tett oppfølging og spesiell tilrettelegging. Alle deltakere i VTA har varige og vesentlig nedsatt funksjonsevne. Dette gjelder personer med utviklingshemming, men også personer med andre typer funksjonsnedsettelse. Det er stor variasjon i oppfølgingsbehovet til personer med funksjonsnedsettelse, og for mange finnes det ikke noe annet hensiktsmessig arbeidsmarkedstiltak.

4.5 Om § 14-A-4 Varighet

Den nåværende bestemmelsen om tiltakets varighet, § 14-4 lyder:

§ 14-4. Varighet: Tiltaket er ikke tidsbegrenset. Det skal likevel jevnlig vurderes om det kan være aktuelt med overføring til andre arbeidsmarkedstiltak, utdanning eller formidling til ordinært arbeid.

Departementet anser at ordlyden i denne bestemmelsen skal videreføres for varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet. Det er et viktig poeng at oppfølgingen ikke er tidsbegrenset. Det vil være individuelle forskjeller i behovet for oppfølging, men for de fleste aktuelle brukerne av tiltaket, vil et visst oppfølgingsbehov være vedvarende. Dersom tilbudet om oppfølging blir borte er det fare for at deltakere faller ut av tiltaket.

Det vil også være rimelig å videreføre bestemmelsen annet ledd om å vurdere overføring til andre arbeidsmarkedstiltak, utdanning eller formidling til ordinært arbeid. Departementet har ikke grunnlag for å anta noe om hvor vanlig en slik overføring vil bli. Inntrykket i dag er at få VTA-deltakere går over til andre tiltak, utdanning eller ordinært arbeid. Det er likevel prinsipielt viktig, og i tråd med tiltakets formål, at deltakers muligheter vurderes jevnlig. Det ville i tillegg være ulogisk om leddet fjernes fra VTA-O så lenge det opprettholdes for deltakere i forhåndsgodkjent virksomhet.

4.6 Om § 14-A-5 Ansettelsesforhold

Ansettelsesforhold for VTA-deltakere er regulert i forskriftens § 14-7 som lyder:

§ 14-7 Ansettelsesforhold: Tiltaksdeltakeren skal være fast ansatt i virksomheten. Arbeidstakeren mottar uførepensjon, og det er derfor ikke krav til at det skal utbetales lønn. Dette er likevel ikke til hinder for at det i en tariffavtale, arbeidsavtalen eller annen avtale kan avtales at det skal utbetales en bonuslønn.

At tiltaksdeltaker skal være fast ansatt foreslås videreført. Det betyr at arbeidsmiljøloven kommer til anvendelse, noe som også fremgår av tiltaksforskriften § 1-7.

Departementet har vurdert om det bør åpnes for midlertidige ansettelser. En åpning for midlertidige ansettelser vil kunne senke arbeidsgivernes terskel for å ansette gjennom VTA, noe som potensielt kan bety at flere kan tilbys arbeid gjennom tiltaket. På den annen side henger kravet om fast ansettelse sammen med at tiltaket har varig karakter og brukernes behov for forutsigbarhet og trygge rammer. Sistnevnte tilsier etter departementets vurdering at det ikke bør åpnes for midlertidige ansettelser. Departementet foreslår derfor å videreføre dagens regel om at deltakeren skal ansettes fast.

Forskrift om arbeidsmarkedstiltak stiller ikke krav til at de som får jobb gjennom VTA skal motta lønn. I utgangspunktet har alle som deltar i VTA en livsoppholdsytelse i form av uføretrygd. Alle, eller som godt som alle, deltakere i VTA i forhåndsgodkjente virksomheter har tariffestet rett til lønn. De største arbeidsgiverforeningene for forhåndsgodkjente virksomheter har inngått tariffavtaler med Fellesforbundet (VTA-overenskomsten og AIB-

overenskomsten). Den tredje arbeidsgiverorganisasjonen på dette området, Samfunnsbedriftene, har ikke inngått noen tariffavtale om lønn, men anbefaler sine medlemmer å følge samme vilkår. Departementet har ikke oversikt over situasjonen i de ordinære virksomhetene, men har inntrykk at også mange av disse betaler lønn. Departementet har vurdert om forskriften bør kreve at det inngås tariffavtale, men faller ned på at dette er et forhold mellom partene selv.

Dagens formulering om at det ikke utbetales lønn fordi arbeidstakeren mottar uførepensjon, kan synes noe utdatert. Dette fordi det i økende grad vektlegges at uføretrygdete skal kunne være i arbeid og utnytte sin restarbeidsevne. Departementet foreslår derfor å erstatte dagens formulering med en formulering om at arbeidsgiver ikke har lønnsplikt. Departementet foreslår dette både i nytt kapittel 14 A og i eksisterende § 14-7, se punkt. 6 og 7. Begrepet «bonuslønn» brukes ikke i det nye forslaget, som bruker ordet lønn. Departementet har fått tilbakemeldinger om at enkelte oppfatter begrepet bonuslønn som stigmatiserende. Endringen i terminologi er ikke ment å innebære materielle endringer.

4.7 Om § 14-A-6 Krav til virksomheter som tilbyr forsterket oppfølging

I anmodningsvedtaket ber Stortinget om at oppfølgingen i VTO «*må kunne gis også av andre enn Nav, eksempelvis Helt med eller vekst- og attføringsbedriftene*». Departementets tolkning av ordlyden er at oppfølgingen kan utføres av ansatte i Arbeids- og velferdsetaten, men at forskriften også må åpne for at andre enn Arbeids- og velferdsetaten kan levere tjenesten. Selv om vekst- og attføringsbedrifter og andre ideelle organisasjoner (som f.eks. Helt med) kun nevnes *som eksempler*, er det nærliggende å anta at Stortingets flertall ønsker at denne typen ideelle aktører skal kunne ha en rolle.

Med vekst- og attføringsbedrifter menes en kategori virksomheter (forhåndsgodkjente virksomheter) som oppfyller krav fastsatt i tiltaksforskriftens § 14-5. Som hovedregel kreves det at slike virksomheter skal organiseres som aksjeselskap med kommunal eller fylkeskommunal aksjemajoritet, men bestemmelsen åpner også for ideelle organisasjoner som har som primær virksomhet å drive sosiale aktiviteter for vanskeligstilte personer.

I tillegg til dette må en forhåndsgodkjent virksomhet oppfylle følgende krav:

- a) attføring eller varig tilrettelagt arbeid skal være tiltaksarrangørens primære virksomhet,
 - b) overskudd skal forbli i virksomheten og komme attføringsarbeidet og deltakerne til gode,
 - c) det skal ikke utbetales utbytte, og
 - d) virksomheten kan ikke eie eller kontrollere annen forretningsvirksomhet.
- Begrensningen gjelder ikke etablering og drift av salgsvirksomhet for å fremme omsetning av bedriftens produkter.

I tillegg til kravene i § 14-5, må det være et vilkår at jobbspesialistene som skal drive oppfølging har nødvendig kompetanse. Siden § 14-5 ikke inneholder bestemmelser om krav til kompetanse, må dette reguleres særskilt. Departementets forslag er å gi Arbeids- og velferdsdirektoratet fullmakt til å stille krav til kompetanse i utfyllende retningslinjer.

Oppfølging i VTA-O skal også kunne gjennomføres i Arbeids- og velferdsetatens egenregi, med jobbspesialister ansatt i Arbeids- og velferdsetaten. Arbeids- og velferdsetaten har opparbeidet betydelig erfaring med oppfølging av andre utsatt grupper i og utenfor arbeidsmarkedet, blant annet gjennom arbeid med støtte og individuell jobbstøtte (IPS). Arbeids- og velferdsetaten er i gang med bygge opp spesialkompetanse på oppfølging av VTA-gruppa gjennom pilotprosjektet.

4.8 Om § 14-A-7 Tilskudd til virksomhet som tilbyr forsterket oppfølging

Departementet har vurdert om oppfølging som leveres av forhåndsgodkjente virksomheter bør anskaffes. Arrangørene av arbeidsmarkedstiltakene varig tilrettelagt arbeid og arbeidsforberedende trening (AFT) mottar tilskudd etter faste satser, og uten bruk av anbudskonkurranse. Departementet ser fordeler og ulemper ved begge framgangsmåtene.

I høringsrunden om pilotprosjektet framkom følgende argumenter mot bruk av anbud:

- Målgruppen for oppfølgingstiltak har behov for kontinuitet. Anbudskontrakten vil kun gjelde for en periode og kan føre til ustabilitet for både arbeidstaker og arbeidsgiver
- Anbudsutsetting kan føre til at personer med relativt høyere funksjonsnivå prioriteres over de med større behov for oppfølging (fløteskumming)
- Erfaring viser at pris ofte blir utslagsgivende ved anbudskonkurranse, istedenfor kvalitet

Det taler også for tilskudd at dette vil være mindre administrativt krevende for Arbeids- og velferdsetaten. Forberedelse av anbudsdokumenter og vurdering av tilbud krever betydelige ressurser og spesiell kompetanse. På den annen side har tilskudd også utfordringer, siden Arbeids- og velferdsetaten må påse at vilkårene for å være tilbyder (jf. § 14-5) er oppfylt, noe som tidligere har vært krevende for Arbeids- og velferdsetaten å følge opp. Tilbakemeldingen fra Arbeids- og velferdsdirektoratet er imidlertid at etableringen av et kompetansemiljø for godkjenning av forhåndsgodkjente virksomheter har redusert utfordringen.

En ulempe med tilskudd er faren for et statisk leverandørmiljø. Etter at Arbeids- og velferdsetaten har godkjent et tilstrekkelig antall leverandører og inngått avtale med disse, vil det være lite rom for etablering av nye leverandører. I prinsippet kan nye leverandører godkjennes, men få vil ønske å etablere en slik virksomhet uten garanti for at Arbeids- og velferdsetaten gir dem oppdrag. Erfaringer med tilskudd til plasser i VTA i forhåndsgodkjent virksomhet, er at Arbeids- og velferdsetaten ikke kan gi garantier om finansiering av plasser til aktører som ønsker å etablere en ny forhåndsgodkjent virksomhet. Terskelen for å etablere en forhåndsgodkjent virksomhet som tilbyr forsterket oppfølging i VTA-O, vil imidlertid ligge noe lavere enn for å arrangere VTA i forhåndsgodkjent virksomhet, da det ikke vil bli stilt krav om intern arbeidsarena (egen produksjon av varer eller tjenester) for å drive oppfølging i VTA-O.

Departementet foreslår at oppfølging i VTA-O finansieres ved tilskudd, når oppfølgingen ikke gjennomføres i egenregi. Departementet har lagt vekt på at brukerne av VTA-O er en særlig sårbar gruppe med varierte og sammensatte behov hvor mange er avhengig av stor grad av stabilitet.

Tiltaksforskriften § 14-8 annet ledd stiller krav om kommunal medfinansiering fra deltakers bostedskommune som minst skal tilsvare 25 prosent av det statlige tilskuddet. Denne bestemmelsen praktiseres i dag for VTA i forhåndsgodkjent virksomhet, men ikke for VTA-O. Departementet legger opp til å videreføre dagens praksis, ved at det fortsatt ikke skal stilles vilkår om kommunal medfinansiering ved inntak til VTA-O.

4.9 Om § 14-A-8 Krav om skriftlig avtale om den forsterkede oppfølgingen

I dag er VTA-O det eneste tiltaket som foregår hos ordinære virksomheter, hvor det ikke er forskriftsfestet at det må foreligge en digital avtale mellom de ulike partene. For å sikre en ensartet praksis, god oppfølging av deltaker og ryddige ansvarsforhold, foreslår departementet at det stiles krav om en skriftlig avtale. Dette vil gi partene forutsigbarhet og større klarhet om hva som forventes av dem og hva de kan forvente av de andre involverte.

Avtalen skal inneholde opplysninger om forhold av vesentlig betydning for hospiteringsoppholdet, herunder:

- Ansettelsesforhold
- Navn på virksomhetens fadder og kontaktperson
- Plan for oppfølging av deltaker
- Plan for ev. annen bistand til deltaker
- Plan for kvalifisering

Avtalen skal revideres jevnlig. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gi nærmere retningslinjer om krav til innholdet av disse avtalene.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

I anmodningsvedtaket foreslår Stortingsflertallet at oppfølgingsordningen i VTA-O finansieres ved at dagens tilskudd erstattes med varig oppfølging av arbeidstaker og arbeidsgiver. Departementets tolkning er at Stortinget ønsker at oppfølgingen i gjennomsnitt skal koste om lag det samme per deltaker som tilskuddet arbeidsgiver mottar i dag. Videre at det ikke skal betales tilskudd i de tilfellene der arbeidsgiver mottar forsterket oppfølging. Forsterket oppfølging skal være vederlagsfritt for arbeidsgiver.

Departementet er enig i at oppfølging i ordinære virksomheter må skje på en kostnadseffektiv måte, siden det er betydelig ventetid for å få en tilrettelagt arbeidsplass gjennom VTA. Den foreslåtte omleggingen vil være budsjettneutryl. Hvis oppfølging skal kombineres med videreføring av tilskudd til arbeidsgiver, vil en plass i VTA-O bli vesentlig dyrere. Det vil, isolert sett, bety rom for færre plasser.

Departementet har vurdert om bortfall av tilskudd til arbeidsgiver kan bety redusert interesse for å tilsette personer gjennom VTA-O. Arbeidsgiver mottar i dag et tilskudd (p.t kr. 7067 per måned). Tilskuddet skal dekke kostnader ved tilrettelegging for og oppfølging av deltakerne. Oppfølging fra en jobbspesialist betyr at arbeidsgiver avlastes for mange oppfølgingsoppgaver de har i dag, men selv med denne tjenesten vil virksomhetene trolig bruke mer tid og ressurser til opplæring, arbeidsledelse og annen oppfølging, enn det som er

vanlig for andre ansatte. Isolert sett kan bortfall av tilskuddet derfor redusere arbeidsgivernes interesse for å tilsette personer i VTA.

På den annen side har arbeidsgiver ingen lønnsplikt etter forskriften og der det utbetales lønn til deltakerne, er lønnen langt lavere enn for ordinære arbeidstakere. Det trekkes i retning av at rekruttering gjennom VTA-O fremdeles vil være attraktivt, så lenge deltakerne fungerer i jobben. Det finnes også noe erfaring med liknende konstellasjoner. Stiftelsen Helt med har i flere år drevet formidling av utviklingshemmede til ordinære virksomheter og oppfølging av disse, uten økonomisk tilskudd til arbeidsgiver. Det kan også nevnes at mange uføretrygdete ansatt i forhåndsgodkjent virksomhet, hospiterer periodevis eller deler av arbeidstiden i ordinære bedrifter. De forhåndsgodkjente virksomhetene har ansvar for å følge opp deltakerne når de hospiterer, men hospiteringsbedriften mottar ikke økonomisk tilskudd.

Samlet sett antar departementet at det økonomiske tilskuddet har begrenset betydning for arbeidsgiverne, og at hjelp f.eks. til å finne egne arbeidsoppgaver og tilpasse disse, samt andre former for oppfølging, vil kompensere for bortfall av tilskudd. Det kan likevel være noe usikkerhet om hvordan omleggingen vil påvirke arbeidsgivernes vilje til å ansette nye deltakere i VTA-O. Pilotprosjektet vil kunne gi mer informasjon på et senere tidspunkt. Departementet ber om høringsinstansenes vurdering av problemstillingen.

Anmodningsvedtaket ber om oppfølging i VTA-O skal ha et omfang tilsvarende det som praktiseres i Helt med. Departementets inntrykk er at Helt med tilpasser omfanget av oppfølgingen til den enkeltes behov. Individuell tilpassing legges også til grunn for den permanente ordningen som foreslås av departementet. Beregningsteknisk estimerer departementet med utgangspunkt i størrelsen på dagens tilskudd, at det kan gi rom for at en jobbspesialist i gjennomsnitt får ansvar for å følge opp 12-15 deltakere.

Departementets utgangspunkt er at forsterket oppfølging skal tilbys der det er nye deltakere i VTA-O og at ordningen ikke skal ha tilbakevirkende kraft. Der arbeidsgiverne allerede har inngått avtale med Arbeids- og velferdsetaten etter gammel ordning, kan denne bli videreført. Det vil likevel være adgang til å bytte til ny ordning hvis alle parter ønsker dette.

Det kan være noe usikkert hvor mange nye deltakere som vil starte i VTA-O. Dette vil både være avhengig av nivået på Stortingets bevilgninger, fordelingen av tildelte ressurser mellom plasser i VTA-F og VTA-O og turnover i VTA-O.

De senere årene har mellom 600 og 870 personer startet i VTA-O årlig. Samtidig har det også vært et betydelig frafall. Om lag 50 pst av plassene med nyinntak, ble disponible på grunn av at noen sluttet i tiltaket. Resten kunne opprettes fordi VTA ble tilført friske midler.

Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet. Tilgang, avgang og netto endring

	Avgang	Tilgang	Netto vekst
2020	285	602	317
2021	353	647	294
2022	435	773	338
2023	518	871	353

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Tabellen viser en betydelig vekst i antall personer som slutter i VTA-O over årene 2020 til 2023. En kartlegging gjennomført av Oxford Research viser at de fleste som slutter i VTA-O gjør det i løpet av det første året.⁵ Samtidig er ett av målene for reformen å redusere frafallet gjennom å forsterke oppfølgingen.

Dersom man legger til grunn at frafallet halveres til om lag 250 personer årlig samtidig som nivå på veksten i antall plasser i regjeringens opptappingsplan videreføres i de nærmeste årene, antar departementet at man vil se om lag 500-550 nye deltakere i VTA-O hvert år. Det må understrekes at dette er et usikkert estimat.

Siden omleggingen av VTA-O tar sikte på å senke terskelen for tilsetning i ordinært arbeidsliv, kan man på lengre sikt vente økt interesse for å delta i VTA-O. Det er ikke mulig å estimere omfanget. De budsjettmessige konsekvensene av dette vil være avhengig av de politiske vurderingene i forbindelse med statsbudsjettet. I den grad et forsterket VTA-O erstatter plasser i forhåndsgodkjente virksomheter, vil det kunne gi rom for noen flere plasser i VTA, siden det offentlige tilskuddet er lavere enn for plasser i forhåndsgodkjent virksomhet. Valg av tiltak vil, som i dag, være en vurdering som ligger i Arbeids- og velferdsetaten.

Forsterket oppfølging i VTA-O vil leveres av forhåndsgodkjente virksomheter eller fra jobbspesialister ansatt i Arbeids- og velferdsetaten (egenregi). Departementet legger til grunn at ressursbehovet vil være om lag det samme for begge alternativene.

Tilskudd til forsterket oppfølging fra forhåndsgodkjente virksomheter vil bli finansiert over statsbudsjettets kapittel 634 post 77. Dette er samme post som VTA finansieres over i dag. I den grad oppfølgingen drives av etatens egne ansatte finansieres dette over Arbeids- og velferdsetatens driftsbudsjett, statsbudsjettet kapittel 634 post 01.

6 Evaluering

Departementet tar sikte på å evaluere de foreslåtte endringene, etter at de har fått virke noe tid.

⁵ Oxford Research (2021) Bruk av ordinært arbeidsliv i VTA-tiltaket.

7 Forslag til nytt kapittel om varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet

Tiltaksforskriften kapittel 14 A – Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet

§ 14 A-1 Formål

Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet skal gi tiltaksdeltakeren arbeid som bidrar til å utvikle ressurser hos tiltaksdeltakeren gjennom kvalifisering og tilrettelagte arbeidsoppgaver.

§ 14 A-2 Innhold

Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet tilbys som enkeltplasser. Tiltaksdeltakeren skal få arbeidsoppgaver og kvalifisering som er individuelt tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger og som er egnet til å oppfylle formålet med tiltaket. Arbeidsgiver oppnevner en fadder for tiltaksdeltakeren og en kontaktperson for Arbeids- og velferdsetaten på arbeidsplassen.

Arbeidsgiver og tiltaksdeltaker skal få tilbud om forsterket og varig oppfølging fra virksomhet som nevnt i § 14 A-6. Oppfølgingen skal tilpasses arbeidsgiverens og tiltaksdeltakerens behov.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gi nærmere retningslinjer om tiltakets innhold.

§ 14 A-3 Personkrets

Tiltaket er rettet mot personer som mottar eller i nær fremtid ventes å få innvilget uføretrygd etter folketrygdloven, og som har behov for spesiell tilrettelegging og tett oppfølging. Andre arbeidsmarkedstiltak skal være vurdert og funnet å være uaktuelle.

§14 A-4 Varighet

Tiltaket er ikke tidsbegrenset. Det skal likevel jevnlig vurderes om det kan være aktuelt med overføring til andre arbeidsmarkedstiltak, utdanning eller formidling til ordinært arbeid.

§ 14 A-5 Ansettelsesforhold

Tiltaksdeltakeren skal være fast ansatt i virksomheten

Arbeidsgiver har ikke lønnsplikt. Dette er likevel ikke til hinder for at det i en tariffavtale, arbeidsavtalen eller annen avtale kan avtales at det utbetales lønn.

§ 14 A-6 Krav til tilbydere av forsterket oppfølging

Forhåndsgodkjente virksomheter kan gi tilbud om oppfølging, jf. tiltaksforskriften § 14-5. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gi utfyllende retningslinjer om ytterligere krav til de forhåndsgodkjente virksomhetene.

Arbeids- og velferdsetaten kan gi oppfølging i egen regi, jf. forskrift om oppfølgingstiltak i Arbeids- og velferdsetatens egenregi.

§ 14 A-7 Tilskudd til virksomhet som tilbyr oppfølging

Forhåndsgodkjent virksomhet som tilbyr oppfølging etter § 14 A-6 første ledd, mottar statlig tilskudd. Tilskuddet utgjør en fast, månedlig sats per godkjent deltaker. Satsen fastsettes av departementet.

Arbeidsgiver som oppretter VTA-O enkeltplass, kan motta inkluderingstilskudd etter tiltaksforskriften kapittel 11.

§ 14 A-8 Krav om skriftlig avtale om den forsterkede oppfølgingen

Det skal inngås en skriftlig avtale mellom tiltaksdeltakeren, arbeidsgiveren og den forhåndsgodkjente virksomheten. Avtalen skal inneholde opplysninger om forhold av vesentlig betydning for oppfølgingen, herunder:

- navn på virksomhetens fadder og kontaktperson
- ansettelsesforhold
- plan for oppfølging av tiltaksdeltaker og virksomheten
- plan for ev. annen bistand til tiltaksdeltaker og virksomheten
- plan for kvalifisering av tiltaksdeltakeren

Tilsvarende avtale skal inngås mellom arbeidsgiver, tiltaksdeltaker og jobbspesialisten når oppfølgingen gis i Arbeids- og velferdsetatens egenregi.

Avtalen skal revideres jevnlig, jf. § 14 A-4 Varighet. Arbeids- og velferdsetaten kan gi nærmere retningslinjer om krav til innhold i avtalen.

8 Andre forskriftsendringer som følge av nytt kapittel om VTA-O

Tiltaksforskriften kapittel 1

§ 1-7. *Forholdet til arbeidsmiljøloven og statsansatteloven*

Deltakere i tiltakene midlertidig lønnstilskudd (kapittel 9), varig lønnstilskudd (kapittel 10) og varig tilrettelagt arbeid (kapittel 14 og *Kapittel 14 A*) anses som arbeidstakere i henhold til arbeidsmiljøloven og statsansatteloven, og omfattes av reglene som følger av disse. Deltakere på lønnstilskudd er unntatt fra bestemmelsen om fast og midlertidig ansettelse i statsansatteloven i tiltaksperioden, jf. forskrift til lov om statens ansatte § 3, og omfattes i tiltaksperioden av den generelle bestemmelsen om ansettelse i arbeidsmiljøloven

§ 14-9. For arbeidstakere med lønnstilskudd er det i § 9-8 og § 10-9 gitt regler om utvidet adgang til midlertidig ansettelse

Tiltaksforskriften kapittel 14

Ny tittel

Kapittel 14 – Varig tilrettelagt arbeid *i forhåndsgodkjent virksomhet*

§ 14-2. Innhold

Varig tilrettelagt arbeid skal tilby personer arbeid i en virksomhet som oppfyller kravene i § 14-5, med arbeidsoppgaver tilpasset den enkeltes arbeidsevne. ~~Varig tilrettelagt arbeid kan også tilbys som enkeltplasser i ordinære virksomheter~~

14-5. Krav til virksomheter som skal arrangere varig tilrettelagt arbeid

Virksomheten skal være organisert som et aksjeselskap med kommunal eller fylkeskommunal aksjemajoritet. Arbeids- og velferdsetaten kan godta annen organisering dersom det anses hensiktsmessig ut fra hensynet til gjennomføringen av tiltaket i det enkelte tilfellet.

For å bli godkjent som tiltaksarrangør må virksomheten i tillegg oppfylle følgende krav:

- a. Attføring eller varig tilrettelagt arbeid skal være tiltaksarrangørens primære virksomhet,
- b. overskudd skal forbli i virksomheten og komme attføringsarbeidet og deltakerne til gode,
- c. det skal ikke utbetales utbytte, og
- d. virksomheten kan ikke eie eller kontrollere annen forretningsvirksomhet. Begrensningen gjelder ikke etablering og drift av salgsvirksomhet for å fremme omsetning av bedriftens produkter.

Ideelle organisasjoner som har som sin primære virksomhet å drive sosiale aktiviteter for vanskeligstilte personer, kan godkjennes som tiltaksarrangør. Vilåårene i foregående ledd bokstav b til d gjelder tilsvarende for disse.

~~Kravene i annet ledd gjelder ikke for enkeltplasser i ordinære virksomheter~~

§ 14-7. Ansettelsesforhold

Tiltaksdeltakeren skal være fast ansatt i virksomheten.

~~Arbeidsgiver har ikke lønnsplikt. Arbeidstakeren mottar uførepensjon, og det er derfor ikke krav til at det skal utbetales lønn.~~ Dette er likevel ikke til hinder for at det i en tariffavtale, arbeidsavtalen eller annen avtale kan avtales at det skal utbetales *lønn*

Kapittel 11 Inkluderingstilskudd

§ 11-2. Personkrets

Inkluderingsstilskuddet kan gis til virksomheter som tilbyr en arbeidsplass til tiltaksdeltakere på følgende tiltak:

- a. avklaring, jf. kap.2,
- b. arbeidstrening, jf. kap. 3,
- c. oppfølging, jf. kap. 4,
- d. mentor, jf. kap. 5,
- e. kortvarig arbeidsrettede kurs (arbeidsmarkedskurs), jf. § 7-2 bokstav a,
- f. funksjonsassistanse, jf. kap. 6,
- g. tilskudd til sommerjobb, jf. kap. 8,
- h. midlertidig lønnstilskudd, jf. kap. 9,
- i. varig lønnstilskudd, jf. kap. 10,
- j. arbeidsrettet rehabilitering, jf. kap.12,
- k. arbeidsforberedende trening, jf. kap. 13 eller
- l. varig tilrettelagt arbeid i ordinært arbeidsliv eller ved hospitering i ordinær virksomhet, jf. *kap. 14 A og 14.*

Forskrift 26. november 2014 nr. 1467 om reduksjon av uførepensjon fra lovfestet offentlig tjenstepensjonsordning på grunn av inntekt og om etteroppgjør

§ 3a.inntektsgrense for personer som mottar pensjon og er i varig tilrettelagt arbeid (VTA)

For personer som mottar pensjon og er i varig tilrettelagt arbeid (VTA) etter forskrift 11. desember 2015 nr. 1598 om arbeidsmarkedstiltak kapittel 14 *og kapittel 14 A*, skal inntektsgrensen tillegges 100 prosent av grunnbeløpet per kalenderår.